Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U004183

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 30-11-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Петрушко Наталія Сергіївна
2. NATALIIA PETRUSHKO

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія та археологія

Дата захисту: 19-12-2025

Спеціальність за освітою: 014 Середня освіта / 014.03 Історія, ОПП - Середня освіта. Історія, правознавство

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 11260

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03.09.55

Тема дисертації:

1. Західна Волинь у польсько-радянських відносинах у 1919–1926 рр.: безпекові аспекти

2. Western Volynia in Polish-Soviet relations in 1919–1926: security aspects.

Реферат/анотація:

1. Дисертацію присвячено дослідженню безпекової ситуації на території Західної Волині в контексті польсько-радянських відносин 1919–1926 рр. Актуальність запропонованої тематики зумовлена необхідністю переосмислення історичного досвіду регіональної історії у період міждержавної конфронтації, що набуває особливого значення в контексті сучасних безпекових викликів. У роботі здійснено аналіз наукового опрацювання обраної тематики, що включає огляд ключових досліджень, а також підходів до її наукового вивчення в українській (радянського періоду та доби незалежності) та зарубіжній історіографії. Окреслено джерельну базу дослідження, до якої увійшли неопубліковані архівні матеріали з фондів Центрального державного архіву громадських об'єднань та україніки, державних архівів Волинської, Рівненської та Тернопільської областей, Національного архіву у м. Кракові, Інституту Юзефа Пілсудського в Америці, а також опубліковані джерела: збірники документів і матеріалів, періодичні видання, спогади та публіцистика. Методологічну основу дослідження становить поєднання загальнонаукових, міждисциплінарних та спеціальних історичних методів. Особливу увагу приділено джерелознавчій критичній роботі з архівними

документами, що дозволило комплексно дослідити динаміку безпекової ситуації на території Західної Волині у 1919–1926 рр. у контексті польсько-радянських відносин. Встановлено, що польські політико-ідеологічні підходи щодо державної належності Західної Волині – інкорпораційна доктрина Р. Дмовського та федеративна концепція Ю. Пілсудського – відрізнялися за змістом і механізмами реалізації, проте об'єднувалися спільною метою інтеграції регіону до польського геополітичного простору. З'ясовано, що польським політичним концепціям протистояла більшовицька модель, що базувалася на експансіоністських засадах ідеології світової революції та поширення комуністичної влади за межі більшовицької держави. Волинь у стратегічних планах більшовиків розглядалася не лише як територія потенційного впливу, а й як плацдарм для подальшого просування до країн Центрально-Східної Європи. Встановлено, що після Першої світової війни західноволинські землі були ареною зіткнення польських, українських та більшовицьких сил, що визначило специфіку їх безпекової ситуації. Доведено, що попри військову поразку більшовиків та запровадження тимчасової польської адміністрації у 1919 р., радянська сторона здійснювала активну диверсійну й пропагандистську діяльність, спрямовану на дестабілізацію польського контролю. Проаналізовано значення польсько-українського союзу 1920 р. та його вплив на формування стратегічних планів польського керівництва щодо створення буферної зони між Польщею та більшовицькою Росією. Відтак саме територія Волині стала одним із ключових театрів бойових дій військової кампанії 1920 р.: після успішного наступу польсько-українських сил, що включав звільнення Києва, більшовицький контрнаступ завершився тимчасовою окупацією Волинського регіону в серпні-вересні 1920 р. Особливу увагу в дослідження приділено нетривалому періоду більшовицької окупації краю 1920 р., що супроводжувалася розгортанням адміністративного й військового контролю над територією. У цей час на Волині формувалися революційні комітети (ревкоми), що виконували функції місцевої влади, а також створювалися органи правопорядку, військової адміністрації й радянські репресивні структури. Усе це засвідчувало прагнення більшовицького керівництва оперативно встановити контроль над регіоном та інтегрувати його до радянської держави. Однак, поразка Червоної армії під Варшавою у серпні 1920 р. стала не лише стратегічним успіхом польсько-українських військ, а й визначальним поворотним моментом польсько-радянської війни. Розгром більшовицьких військ змусив керівництво РСФРР відмовитися від негайної експансії до країн Центральної Європи та перейти до дипломатичного врегулювання конфлікту. Це ознаменувало початок переговорного процесу, який завершився підписанням Ризького мирного договору 18 березня 1921 р., що визначив нові кордони між Польщею, РСФРР і УСРР. З'ясовано, що встановлення офіційних дипломатичних відносин з Польською державою не означало остаточної відмови більшовицького керівництва від територіальних претензій щодо Західної Волині. Це проявлялося як у затягуванні процесу демаркації нового державного кордону, так і в активній підтримці прокомуністичної діяльності на польській території, спрямованої на дестабілізацію влади Другої Речі Посполитої. Встановлено, що вигідне географічне розташування Волині та природні умови були сприятливими для розгортання ліворадикальної антипольської збройної боротьби. Саме більшовицька диверсійна діяльність стала однією з головних безпекових загроз як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях. Значне місце в системі антипольс

2. The dissertation is devoted to examining the security situation in the territory of Western Volhynia within the context of Polish-Soviet relations during 1919–1926. The relevance of the proposed topic is determined by the need to reinterpret the historical experience of regional history during a period of interstate confrontation, which acquires particular significance in light of contemporary security challenges. The study provides an analysis of the scholarly development of the chosen topic, encompassing a review of key research works and methodological approaches to its academic exploration in both Ukrainian historiography (of the Soviet period and the era of independence) and foreign historiography. The source base of the research has been outlined, including unpublished archival materials from the collections of the Central State Archive of Public Associations and Ukrainica, the state archives of Volyn, Rivne, and Ternopil regions, the National Archives in Kraków, and the Józef Piłsudski Institute of America, as well as published sources such as collections of documents and materials, periodicals, memoirs, and journalistic writings. The methodological framework of the research is based on a combination of general scientific, interdisciplinary, and specialized historical methods. Particular attention is

devoted to source-critical analysis of archival documents, which made it possible to comprehensively investigate the dynamics of the security situation in Western Volhynia during 1919–1926 within the context of Polish-Soviet relations. It has been established that the Polish political and ideological approaches to the state affiliation of Western Volhynia – the incorporationist doctrine of Roman Dmowski and the federalist concept of Józef Piłsudski – differed in their content and mechanisms of implementation, yet were united by a common goal: the integration of the region into the Polish geopolitical sphere. It has been determined that these Polish political concepts were opposed by the Bolshevik model, which was grounded in the expansionist principles of the ideology of world revolution and the dissemination of communist power beyond the borders of the Bolshevik state. In Bolshevik strategic planning, Volhynia was viewed not only as a territory of potential influence but also as a staging ground for further advance into the countries of Central and Eastern Europe. It has been established that following the First World War, the lands of Western Volhynia became an arena of confrontation among Polish, Ukrainian, and Bolshevik forces, which determined the specific nature of the region's security situation. It has been demonstrated that despite the Bolshevik military defeat and the establishment of a temporary Polish administration in 1919, the Soviet side carried out active subversive and propaganda activities aimed at destabilizing Polish control. The study analyzes the significance of the 1920 Polish-Ukrainian alliance and its influence on the formulation of Poland's strategic plans to create a buffer zone between Poland and Bolshevik Russia. Consequently, the territory of Volhynia became one of the key theaters of military operations during the 1920 campaign: following the successful offensive of Polish-Ukrainian forces, which included the liberation of Kyiv, the subsequent Bolshevik counteroffensive resulted in the temporary occupation of the Volhynian region in August–September 1920. Particular attention in the study is devoted to the short period of Bolshevik occupation of the region in 1920, which was accompanied by the establishment of administrative and military control over the territory. During this time, revolutionary committees (revkoms) were formed in Volhynia to perform the functions of local authorities, alongside the creation of law enforcement bodies, military administration, and Soviet repressive structures. All these developments reflected the Bolshevik leadership's intention to swiftly establish control over the region and integrate it into the Soviet state. However, the defeat of the Red Army near Warsaw in August 1920 proved not only a strategic success for the Polish-Ukrainian forces but also a decisive turning point in the Polish-Soviet War. The crushing of the Bolshevik forces compelled the leadership of the RSFSR to abandon immediate expansion into the countries of Central Europe and to shift toward a diplomatic settlement of the conflict. This marked the beginning of a negotiation process that culminated in the signing of the Treaty of Riga on 18 March 1921, which defined the new borders between Poland, the RSFSR, and the Ukrainian SSR. It has been determined that the establishment of official diplomatic relations with the Polish state did not signify a complete renunciation by the

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Петрушко Н. Проблема державної приналежності Західної Волині у концепціях польських політичних угрупувань. Європейські історичні студії: науковий журнал. 2023. № 25. С. 84–96. DOI: https://doi.org/10.17721/2524-048X.2023.25.7
- 2. Петрушко Н. Діяльність радянських військових комісаріатів в Західній Волині під час більшовицької окупації краю у серпні-вересні 1920 року (за матеріалами Державного архіву Волинської області). Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Історія України. 2023. Вип. 36. С.

36–45. DOI: https://doi.org/10.26565/2227-6505-2023-36- 04
- 3. Петрушко Н. Ліворадикальна агітація та диверсійний рух у Волинському воєводстві Польщі у першій половині 1920-х років. Європейські історичні студії: науковий журнал. 2024. № 25. С. 206–216. DOI: https://doi.org/10.17721/2524-048X.2024.29.14
- 4. Петрушко Н. Діяльність прокомуністичних підпільних організацій на Волині в контексті експорту більшовицької революції до країн Європи (перша половина 1920-х років). Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2024. Т. 35 (74). № 4. С. 233–238. DOI: https://doi.org/10.32782/2663- 5984.2024/4.34
- 5. Петрушко Н. Польські тимчасові правоохоронні структури в Західній Волині: безпековий аспект (1919–1920 рр.). Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2025. Том 36 (75). № 1. С. 409–414. DOI: https://doi.org/10.32782/2663-5984.2025/1.57
- 6. Разиграєв О., Суліма Н. Західна Волинь у зовнішньополітичних концепціях і практиках більшовиків (1918–1921 рр.). Радянські репресії в Західній Україні у 1939-1953 рр. До 80-річчя розстрілів у Луцькій в'язниці: колективна монографія / за ред. О. Каліщук, Л. Стрільчук, М. Кучерепи та О. Разиграєва. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 11–29.
- 7.Петрушко Н. Більшовицька окупація Волині (серпень-вересень 1920 р.). Глухівські читання – 2021. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук: Збірник матеріалів XI міжнародної науково-практичної інтернетконференції. Глухів, 2021. С. 85–87.
- 8. Петрушко Н. Диверсійна діяльність Закордоту на Волині у 1920–1921 рр. Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молода наука Волині: пріоритети та 14 перспективи досліджень» (17 травня 2022 року). Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2022. С. 615–617.
- 9. Петрушко Н. Безпекова ситуація на території Володимирського повіту у 1920–1921 рр.: більшовицький фактор. Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук: збірник матеріалів VI Міжнар. наук.- практ. конф. (11 листопада 2022 р.). Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2022. С. 310–312.
- 10. Петрушко Н. Проблема державної приналежності Західної Волині у інкорпораційній концепції Романа Дмовського. Актуальні питання науки, освіти та суспільства в умовах сучасних викликів: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Кременчук, 27 грудня 2022 р.). Кременчук: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 68–69.
- 11.Петрушко Н. Безпекова ситуація на території Дубенського повіту 1921 р.: більшовицький фактор. Каразінські читання (історичні науки): Тези доповідей 76-ї Міжнародної наукової конференції (м. Харків, 21 квітня 2023 р.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 23–25
- 12. Петрушко Н. Закордонний відділ ЦК КП(б)У: основні напрямки диверсійної роботи на території Західної Волині у 1920–1921 рр. Наукова конференція професорсько-викладацького складу, аспірантів, студентів та співробітників відокремлених структурних підрозділів університету. Київ: НТУ, 2023. Вип. 79. С. 623–624.
- 13. Петрушко Н. Діяльність Української національно-повстанської організації на території Волинського воєводства у першій половині 20-х рр. XX ст. Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (16–17 травня 2023 року). Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2023. С. 479–482.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Разиграєв Олег Володимирович

2. Oleh V. Razyhrayev

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01, 07.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0480-6936

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Давидюк Руслана Петрівна

2. Ruslana Davydiuk

Кваліфікація: д.і.н., професор, 07.00.01, 07.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0485-5121

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Рівненський державний гуманітарний університет

Код за ЄДРПОУ: 25736989

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, Рівне, Рівненський р-н., 33028, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Марчук Володимир Станіславович

2. Volodymyr Marchuk

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0837-407X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Острозька академія"

Код за ЄДРПОУ: 22554101

Місцезнаходження: вул. Семінарська, Острог, Острозький р-н., 35800, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Крамар Юрій Вікторович
2. Yurii Kramar

Кваліфікація: д.і.н., професор, 07.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5711-3634

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Малеончук Галина Олександрівна
2. Galyna Maleonchuk

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5078-4622

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Стрільчук Людмила Василівна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Стрільчук Людмила Василівна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Ліповська-Маковецька Наталія Іванівна
Реєстратор	Юрченко Тетяна Анатоліївна
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна